

Läs

Nummer 26
Juni 2017
Pris 70 kr

Tidskrift för Läkepedagogik & Socialterapi

TEMA
EN MEDSKAPANDE FRAMTID

Innehåll nr 26/2017

Läkepedagogik och socialterapi	
Samtal med Jan Göschel, ny internationell sekreterare vid Goetheanum	4
Livslinjen - Att värdera och värderas	
Hild Lorentzi	10
Utbildningskonferens	
Kassel 2017	14
Värnakers	
Ragnar Rasmusson	17
Intervju Läs-utbildningen	
TVå sidor av saken	20
Nekrolog	
Stella-Maria Hellström	22
Bokanmälan	
Jan Göschel	24
Fortbildning Spira	
Utbildning 2017	26
Värnas verksamhetsberättelse	27
Värnas kärnvärden	36
Verksamhetsförteckning	
Verksamhetsförteckning i Sverige	38

Redaktion

Ansvarig utgivare

Värna – www.varna.nu
Helena Casanova
Varje författare ansvarar själv
för artikelns innehåll.

Redaktion

Paula Hämmäläinen-Karlström
Anders Rosenberg

Grafisk gestaltning

Åsa Hult

Tryck

Kringel-Offset AB
Medavägen 5B, 152 42 Södertälje
08-550 162 00
www.kringel-offset.se

Omslag sid 1 samt inlaga

Bilder/akvareller Hagaräs verksamhet

Omslag sid 4

Akvarell Paula H Karlström

Kontakt

Värna
Tuna Industriväg 2, 153 30 Järna
08-551 715 30
paula@varna.nu
anders@varna.nu

Annonsera i Läs

Helsida 4 000 kr, halvsida 2 000 kr,
kvartssida 1 000 kr
Bankgiro 5020-5681

Läs på nätet

www.varna.nu
ISSN 1654-2037

En inkluderande framtid

– en angelägenhet för läkepedagogik och socialterapi

Styrkan i vår rörelse ligger i förmågan att inkludera och att bygga gemenskap som skapar utrymmen för mänskliga möten och relationer säger Jan Göschel, internationell sekreterare för läkepedagogik och socialterapi i intervjun i detta nummer. Vidare menar han att för att kunna relatera till vår omgivning och omvärld behöver vi vara rotade i vår antroposofiska tradition; det är i den som vi hittar våra kreativa insikter. Samtidigt krävs att vi ständigt är i dialog med andra influenser och utgångspunkter för att kunna utvecklas och bidra till ett mänskligare samhällsklimat.

Att få möjlighet att utvecklas är vad utbildning och framtid handlar om och i detta nummer av Läs berättar vi om de pågående utbildningssatsningarnas betydelse för dem som deltar i Kassel-mötet och Läs-utbildningen.

I artikeln *Att värdera eller värderas* lär vi oss att det krävs ett visst mod för att förändra invanda tanke sätt och skapa nya spår i hjärnan.

Slutligen, i *Värnas verksamhetsberättelse*, skriver vi om vad som hänt i Värna under verksamhetsåret 2016.

Trevlig läsning!

Paula och Anders

har han reflekterat över många gånger tänker jag.

Framtiden och vad som komma skall har nog alltid varit en gäckande fråga för människans föreställningsförmåga. Vi lutar oss gärna mot de erfarenheter och uppfattningar vi har om det som varit, och det som är, för att förändra och skapa vår framtid. Men samtidigt har vi också ofta erfart hur omöjligt det är att förutse det okända och att föreställa sig vad som komma skall. Det vi säkert vet är att det levande växer, utvecklas och förändras vilket även gäller för sociala gemenskaper och en livssyn som antroposofin. Därför är det en utmaning att försöka föreställa sig vilken betydelse socialterapi, läkepedagogik och antroposofi kommer tänkas ha?

En första fråga till Jan:

Vad kan vi förvänta oss vara kommande uppgifter för läkepedagogik och socialterapi, hur kommer de att utvecklas i framtiden?

”Det beror på vad vi gör av dessa idéer och förhållningssätt. Vi ska inte vara så knutna till begreppen. Jag menar verkligen att det framtida arbetet med läkepedagogik och socialterapi inte är fastlåst till vilka beteckningar/begrepp det arbetet må ha. Vad det än kallas, så kommer arbetet att rikta sig till en omsorg om samhällets mest sårbara och utsatta människor oavsett skälen till denna utsatthet. Naturligtvis berör det personer med funktionsnedsättningar, men också individer med till exempel sociala svårigheter. Jag tänker att en av de ledande och primära frågorna för oss är:

Hur kan vi föreställa oss en framtid i ett inkluderande samhälle med en kultur och en samhällsstruktur som erbjuder möjligheter för alla människor att förverkliga sin livsväg och sin biografi i ett sammanhang med stödjande mellanmänniskliga relationer?

Detta är en fråga vi ständigt återkommer till och bär med oss, och det gäller för oss att avgöra om vi kan samverka och vara delaktiga i en sådan samhällsutveckling tillsammans med andra. Detta är i allra högsta grad en fråga som rör sig mot framtiden. Om vi bara försätter att hålla oss till vår praxis och säga att, ”det här sättet att i praxis tillämpa socialterapi och läkepedagogik är det rätta, det är så här det ska vara” kommer tiden och utvecklingen att springa ifrån oss. Det är en större fråga än så och den handlar om hur vi tillsammans med andra kan medverka till att ”humanisera” samhället och bidra till ett mänskligare samhällsklimat.

Det är en angelägenhet som engagerar mig. Den frågan är en utmaning för vår rörelse och vår kreativitet inom det sociala. Där ingår professionella sammanhang som erbjuder möjligheter till att vår specifika kunskap, antroposofin som läkepedagogik och socialterapi, kan tas i anspråk och komma till sitt rätta uttryck.

Det handlar om att skapa sociala former som tillåter inkludering och samverkan med andra människor som också är angelägna om att leva i ett inkluderande samhälle, även om de i nuläget befinner sig utanför vår rörelse.

Läkepedagogik och socialterapi

– deltagande och medskapande aktörer av framtiden

Ett samtal med Jan Göschel, ny internationell sekreterare för läkepedagogik och socialterapi i Goethanum, Schweiz.

Juliarummet i Ytterjärna kulturhus, där vi träffas, är med sina lila, laserade träväggar en lugn och inramande miljö för en stunds begrundande av framtidens utmaningar för läkepedagogik och socialterapi. Vi siter vid ett fönster som

är öppet mot en molnig och mild försommardag. I pauserna under vårt samspråkande kan man höra fåglar sjunga. Trots att Jan Göschel inte känner till frågan eller temat för intervjun i förväg så kommer svaren naturligt, framtiden

Frågan vi kan ställa oss är hur vi kan medverka till att förverkliga en kultur och ett samhälle som tillåter varje människa att fullfölja sin livsväg, sin biografi tillsammans med andra i en gemenskap?

Om det är relevant att fråga sig detta, vilket jag tänker att det är, ja, då har vi en frågeställning att reflektera över som kommit för att stanna. Möjligheter i den riktningen är att bygga gemenskaper och relationer för att komma samman med andra och aktivt vara med i en utveckling tillsammans med de personer som anser att ett medmänskligt, inkluderande samhälle är en gemensam angelägenhet att försöka förverkliga, en uppgift som angår oss.”

Vad behöver vi då göra?

”Jvvecklå vårt sätt att arbeta”, svarar Jan Göschel. ”Allting levande växer och förändras, och upphör göra det först när det dör. Det finns inte ett svar, en lösning. Livet växer genom metamorfoser. Vi måste fortsätta utvecklas och inte utgå utifrån en färdig föreställning om att nästa steg måste vara det vi tänker är det enda möjliga steget att ta utifrån vår kunskap och vårt traditionella arbetsätt med läkepedagogik och soci-alterapi. Det handlar om att även vår insikt och vår egen förståelse för vårt arbete utvecklas. För att vi ska kunna vara aktiva medskapare av framtiden, är det viktigt att vi inte kommer efter i utvecklingshänseende.

Detta deltagande och engagemang i utvecklingsfrågor är en spännande del men också något där vi måste se upp så att det inte tenderar mot det storstagna och grandiosa. Utvecklingen bör ske

utifrån en känsla av ansvar och medskapande av framtiden, det är det verkligt viktiga. Det kan röra sig om att sträva mot att göra saker på ett sätt som det inte gjorts tidigare för att visa, om än i liten skala, hur man också kan arbeta. På det sättet kan vi skapa prototyper, förebilder, för hur arbetet kan utföras.

En utmaning för oss är förstås om vi kan vara tillräckligt kreativa och hitta de människor som är villiga till att engagera sig i att föra de idéerna in i framtiden? Detta är en fråga för nästa generation inom vår rörelse. I nuläget handlar det om att ge dem de verktyg som de behöver för att åstadkomma förändring och möjliggöra det engagemang som krävs.”

Behöver det här arbetet vara knutet till antroposofi och förenat med Steiners livssyn?

”Vår identitet har sina rötter i antroposofi, vilket inte behöver betyda att vi ska vara fast i våra traditioner. För att kunna relatera till vår omgivning och omvärld behöver vi vara rotade i vår tradition och vår ståndpunkt, det är källan och ursprunget där vi kan finna våra kreativa insikter. Inte i form av specifika, fixa svar utan mer som en metod för meditativa och reflekterande tillvägagångssätt. Detta är avgörande. Det handlar om en väg att arbeta med frågor om människans som varelse och inte om en uppsättning doktriner.

Den brännande punkten är att söka förstå den mänskliga varelsen. Att dogmatiskt hålla fast vid traditionsenligt tolkad antroposofi såväl som att helt ge upp denna livssyn är en falsk dikotomi,

när det kommer till att förhålla sig kreativt till utmaningar i skapandet av en framtid där antroposofi är delaktigt.”

Hur kan då antroposofi som idé utvecklas för att närma sig en förståelse av människans som varelse?

”Antroposofi är en spirituell tradition, den har en biografi av att vara en levande impuls som behöver utveckling. Det är nödvändigt att vara i en dialog med influenser som lever i vår värld och tid, utan att för den skull helt adoptera dem. Har du ingen egen identitet kan du inte vara i en dialog med andra samtida tväckare och tänkare. För att kunna utvecklas är det nödvändigt att vara i samtal med andra inriktningar och idéer. En dialog med andra influenser, tankespår och rörelser i vår tid möjliggör en utveckling av antroposofi.

Om en rörelse uteslänger sig från att vara i dialog med andra avstannar dess utveckling. Detsamma sker om man helt ger upp sin identitet i tron att på så sätt uppnå en dialog. Det finns ingen mötsägelse i att vara öppen för nya tankar och kunna samtala med andra när man har en egen utgångspunkt och identitet. Läkepedagogik och socialterapi är invävd i antroposofin som varande en internationell rörelse och eftersom de lever och verkar i en konkret verklighet bidrar de till att knyta an antroposofin som livssyn till den verklighet som utgör vår värld. En värld som förändras och där läkepedagogik och socialterapi kan bidra även i nya sammanhang, som flyktingsmottagande till exempel.

Det är en utmaning för väl etablerade organisationer, en balansakt, att både

vara en del av sin omvärld och att behålla sin identitet. Denna balansakt är nödvändig för vår existens och för att antroposofin ska kunna bidra med något värdefullt till den samtida utvecklingen.”

Men finns det inte en räddsla för förändring, för att antroposofin utvecklas mot att i praxis bli tolkad på ett sätt som vi inte känner igen från traditionen? Kan vi söka förstå antroposofi på ett nytt sätt och se en rörelse stadd i utveckling?

” Väljer vi att försöka förstå och se antroposofin utifrån liknelsen av att vara ett väsen, måste vi också acceptera att hon i likhet med varje levande varelse utvecklas. I denna evolution kvarstår identiteten, det faktum att antroposofi är en särskild kunskapskälla och ett sätt att förhålla sig till arbetet med socialterapi och läkepedagogik. Det kommer an på att ställa sig frågan om hur man kan bygga en relation till de omständigheter vi kommer från och vad vi behöver göra för att hitta och bereda väg för att kunna vara verksamma på ett sätt som är accepterat i vår omvärld.

Antroposofin har något att bidra med utifrån en förståelse av vad människan är i förhållande till det övergripande målet att bygga livskvalitet.

Vi kan skapa en övergripande och mer omfattande holistisk syn på vad livskvalitet är som utgår från vår människosyn som ger något mer än det ofta förekommande kvantitativa sättet att mäta livskvalitet i en social kontext.”

Hur kan vi då visa vad vi menar med livskvalitet? Det är en ständigt återkommande fråga för våra verksamheter som arbetar med att föröka upp på det i vardagen. Kan vi till exempel lyfta fram upplevelsen av det meningsfulla, som relationernas betydelse och att leva i ett socialt sammanhang?

”Där kan vi bidra, det är viktigt att uttrycka de kvaliteter som livskvalitet utgörs av. Jag tänker att en kvalitativ forskning som artikulerar våra värderingar och det vi kan bidra med på ett adekvat sätt, kan både förklara och ge en bild på ett förståeligt sätt som är troget antroposofins idé och ursprung. För att skapa livskvalitet för andra måste man också tänka på kvalitet som en inre attityd mot arbetet/uppgiften. Tendensen nu i väst är att värdera kvaliteten i form av mätbara data och evidens, som att hålla kvaliteten för en service som levererar något som mäts.”

Vi växlar några ord om de faktorer som en kvalitetsmätning av idag riktar sig emot och värderar, som till exempel antal måltidsalternativ på ett gruppboende. Kriterier som säger att flera alternativ vid varje måltid anger livskvalitet kan styra verksamhetsutvecklingen. Är valalternativen få kommer förbättringsförslagen att handla om att utöka antalet valbara rätter. Mer subtila saker som inkluderar själsliga, andliga kvaliteter som upplevelser av meningsfullhet i tillvaron, vilka är svåra att mäta, utelämnas från definitioner av livskvalitet.

Allt riktas mot det som är enkelt att mäta och man förbiser därför de mer

subtila delarna av att som människa vara beroende av andra och betydelsen av att uppleva meningsfullhet i tillvaron.

Inom läkepedagogik och socialterapi har vi redan en uppmärksamhet mot de mer subtila delarna. Mot livskvalitet och upplevelse av meningsfullhet. Livskvalitet är för oss ett folksområde inom kvalitetsutveckling och något vi kan bidra med för att synliggöra och tala om på ett gångbart sätt.

Det handlar om att förstå saker från en annan vinkel än den gängse. Att närma sig forskning som handlar om det begreppsässiga, om en kvalitativ forskning som undersöker vad kvalitativa värden utgörs av och vad de betyder för människan. Vad tillhör begreppet livskvalitet till exempel, när det handlar om livsberättelsen och ett gott liv?

Till sist frågar jag Jan Göschel vilken betydelse han tror att den antroposofiska rörelsen och arbetet i Goetheanum har i ljuset av att bygga framtid för våra verksamheter, även här i Sverige?

”Att tillhöra en världsomfattande rörelse är något verkligt, verkligt speciellt. Vi har på detta sätt kollegor över hela världen och det finns ett meningsfullt relationsbygge och ett omfattande nätverkande. Kunskapsutbyte och fortbildning i det som är vår rörelses identitet. I det internationella arbetet har vi en möjlighet att spegla det nationella arbetet, såväl som att hita de kollegor som inspirerar oss till att tänka och utbyta idéer om nya sätt att vara läkepedagog och socialterapeut.

En stor förhoppning är att varje organisation inom rörelsen ska ge sina medarbetare möjlighet delta i Goetheanums arbete för att kunna utvidga sitt nätverk av kollegor världen över.”

Paula H Karlström

MÄNNISKOFÅGLAR
DEN STORA GÅTAN
Tommas Tranströmer

Foto Åsa Hult

Att värdera och värderas

Hur kommer det sig att vi så ofta enbart värderas efter vår utbildning, vårt utseende, vår titel, vår plats i hierarkin? Hur påverkas vi av detta? Hur påverkas vår syn på oss själva och varandra?

När vi ligger i våra mödrars fostervatten är vi rätt så jämlika. Men ganska snart efter födseln infogas vi i en hierarki som bygger på vilken familj och samhällsklass vi föds in i. Religion och var i världen vi föds påverkar också vem du blir. Dessutom värderas du efter kön.

Hur hittar vi oss själva? Och hur vägar vi vara oss själva i alla sammanhang? Det kan dröja innan vi ser mönstret, strukturen som vi är en del av. Först när vi blir medvetna om hur det hänger ihop kan vi börja ifrågasätta och förändra mönstret. Och gå utanför invanda tänkesätt.

På alla nivåer i samhället, på arbetsplatser i familjen, i skolan o s v behöver vi öppna ögonen för våra egna fördomar och föreställningar om oss själva och varandra.

reaktioner. En del blev provocerade, de förstod inte hur jag som läst på universitet kunde välja ett jobb med i deras ögon låg status. Andra tyckte jag var modig.

Som personlig assistent i mitten av 1990-talet upplevde jag hur svårt det kan vara att hitta balansen mellan makt och maktlöshet. Att mötas jämsides. Jag mötte Elisabeth som hade MS och länge suttit i soffan och väntat på hjälp av någon som kom från hemtjänsten. Hon visste aldrig vem som kom, vad hon fick hjälp med, när denna någon kom o s v. Hon hade känt sig maktlös. Nu när hon fick en personlig assistent ville hon ta makten. Hon betraktade till att börja med mig som enbart händer och fötter. Hon ville bestämma. Det tog tid att hitta en balans, att mötas med respekt och ömsesidighet.

Att se sitt värde kräver mod

Hur skapar vi nya spår i hjärnan och lämnar den breda raka E4:an? Hur kan vi se igenom gamla värderingar och se på varandra med nyväntade ögon? Hur lär vi oss respektera oss själva och andra oavsett var vi befinner oss i det invanda värdesystemet.

Jag ser fram emot den dag när vi värderar varandra lika... oavsett om vi sköter tvätten, opererar ögon, lagar maten, odlar vår jord, är vd i ett företag, skriver böcker, spelar i en orkester, står på en operascen, broderar, föder barn, cyklar ut post, lagar kläder, tar hand om bokföringen eller avföringen... oavsett hudfärg och utseende... oavsett om vi syns i media, hyllas för insatser i kommun och stat eller i internationella sammanhang inom EU, FN...

Att på allvar omvärdera, lämna ett tänkesätt och skapa nya mönster kräver mod.

Och sedan behöver vi mer mod för att lämna trygga sammanhang och bryta upp, gå vidare och utmana ordningen.

Var och en måste börja med sig själv, bli medveten och lagom odogmatisk.

Att styra sitt eget liv kräver mod
Bara den som själv tvingats bryta upp kan beskriva både fasorna och lyckan däri, skriver författaren Bertil Torekull i boken *Uppbrottslingar*. Han tror sig, efter ett långt liv med många uppbrott, veta hur det känns att bryta upp.
Det däraktiga mod som ofta krävs, all tvekan att brottas med, all förtrivlan över separationen från det som varit, men även den iver, förväntan och mot-sägelsefulla glädje som det ofrånkomliga uppbrottet ofta föder.

Jag menar att vi måste våga se varandra, bekräfta varandra. Om vi tar duster med varandra och inte bara gör det vi tror att andra förväntar sig, kan vi lära oss att leva jämsides istället för under och över. Om vi likar på varandra och har ett nätverk där vi lever kan vi göra oss mindre beroende av både banker, myndigheter och chefer som vill styra våra liv.
Det kan vara familjen/släkten, det kan vara vänner som du bor med/bildar matlag med/delar olika resurser med, det kan vara ett arbets- eller boende-kooperativ...

Jag lärde mig tidigt att hushålla med pengar. Lita på mitt omdöme och min förmåga. Jag lärde mig sy och laga och

återbruka. Under livets gång har jag också lärt mig att lita på och räkna med människor jag mött. Det har bidragit till att jag vågat leva som frilans utan fast anställning. Detta i vårt samhälle så påglat av arbetslinjen.

Att ge plats för alla kräver mod

När vi öppnar hjärtat, vårt hem, vårt kvarter, vår skola, vår stad... för människor som kommer i vår väg skapar vi samhället. Ett samhälle där vi ser varandra som medmänniskor, där vi inte behöver tävla med varandra för att duga. I det samhället finns det plats för olika begåvningar liksom för människor med olika ursprung och kultur.

Vi är inte där... det finns många murar att riva, många trösklar att kliva över...

Under 2016 blev jag granne med ett asylboende. Många med mig delade med sig av både tid och pengar till våra nya grannar på flykt från krig, förtryck och fattigdom. Det bästa i oss människor tycks komma fram när vi möter varandra öga mot öga. Alla fick nya vänner och nya perspektiv.

Men hierarkin i vårt samhälle blev övertydlig. Väntan blev lång, många lever i åratals i ett vakuum och måste kämpa varje dag för att hålla hoppet levande. Handläggare på myndigheten Migrationsverket har sina regler att följa, har ofta färdiga värderingar om dom och vi att gömma sig bakom, orkar inte alltid möta människorna de har makt över... Begripligt men inte ok.

Efter ungelärd ett år bestämde myndigheterna att asylboendet skulle stängas.

Flera önskade att bo kvar i trakten, det nätverk de fått betydde trygghet i en utsatt situation. Men kommunen hade inga bostäder att erbjuda så Migrationsverket planerade att placera ut familjer och singlar på olika håll. När Migrationsverket kom för att informera om flytten samlades alla i matsalen.

Jag var med vid ett möte. Det var oro i luften. Handläggarna kom, klev rakt in, hejade inte, presenterade sig inte utan ställer sig längst in i salen, tar upp sina papper och börjar ropa upp personer som de hittat ny bostad till någonstans i regionen. Kvinnan som för ordet pratar engelska. En i salen påpekar att nästan ingen förstår engelska, de flesta förstår svenska bättre, så prata gärna svenska. Då gör hon det.

Hur ska vi förstå denna brist på vanlig mänsklig hyfs? Som anställd på en myndighet bör det ingå att visa respekt för människor man har makt över. Jag utgår ifrån att uppgiften är att hjälpa människor?

Jag skrev ett brev och ställde de frågorna till kvinnan från Migrationsverket. Jag fick svar. Kvinnan beklagade att jag upplevt henne som respektlös. Hon hade utgått ifrån att alla visste vem hon var, men medger att hon borde presenterat sig och sin kollega. Hon tog till sig det jag skrev, men det är svårt att veta hur denna insikt påverkar hennes beteende på sikt.

Vi kan byta spår

Vi kan förändra invanda tänkesätt. Det går att skapa nya spår i hjärnan. Det kostar på en del att öppna ögonen och

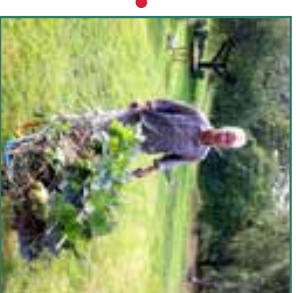
se mönstret, strukturen som vi är en del av, men när vi ser hur det hänger ihop kan vi börja ifrågasätta och förändra både vårt sätt att tänka och leva.

Det kan se mörkt ut. Men vi får fatta mod och följa rådet **filosofen Sokrates** gav i en berömd dialog om argumenten mot jämlikhet:

Jag hoppas att både du och jag vågar göra det, alltså kasta oss i sjön...

Hild Lorentzi

Världsmedborgare, läroboksförfattare, återbrukare

”Det är bara att kasta sig i sjön, simma och hoppas på en osannolik räddning. En delfin kan komma och ta oss på ryggen och föra oss i land.”

I tjuugoett år har den *Internationella konferensen för läkepedagogiska och socialterapeutiska utbildare* samlat människor från världens alla hörn i Kassel, Tyskland. I år deltog 53 personer från 21 olika nationer och 40 utbildningscentra, fördelade mellan Europa, Asien och Nord- och Sydamerika. Morgnarna inleddes med ett citat av Rudolf Steiner som lästes upp av deltagare på de olika representerade ländernas språk. I år hördes för första gången mandarin i kretsen.

Ingen antroposofi utan utbildning
Utbildning är central för antroposofin. För att läkepedagogik och socialterapi skall kunna förmedlas och utvecklas behövs utbildningsinsatningar och den antroposofiska människokunskapen kräver som bekant ett ständigt lärande. I utbildningsforumet i Kassel ges inspiration till läkepedagogiska och socialterapeutiska utbildare att fördju-

pa människokunskapen och bearbeta existentiella frågor.

Årets tema för konferensen var *Hemlöshet som ett fenomen i vår tid: Utbildningsprocesser i en föränderlig värld*. Hemlöshet är inte bara ett konkret fysiskt fenomen utan handlar till stor del om en rotlöshet som initierats av de pågående förändringarna i vår värld.

Den inre rotlösheten verkar ha ökat i vår tid, i synnerhet sedan millemieskiftet, då allt blivit mer utbytbart och vi ständigt utsätts för tusen valmöjligheter. Det här sammanfaller givetvis i stor utsträckning med den pågående och alltmer accelererande globala digitaliseringsprocessen.

När är vi "hemma", on-line eller off-line?

Robin Schmidt, sociolog och ansvarig för forskningsinstitutet Kulturimpuls i Schweiz, inledde konferensen med att beskriva hur vår allmänna hem/rotlöshet kan vara så stor att många upplever sig som "hemma" först när man är on-line. Det är då upplevelsen av att befinna sig här och nu, i ett större sammanhang, infinner sig. När man sedan går off-line är man inte längre med, utan befinner sig i en övergångsfas, en transportsträcka innan man kommer tillbaka till on-line igen.

Givetvis betyder det här att vår verklighet just nu går igenom en fundamental förändring, där mycket baseras på vad som händer on-line. De stora frågorna idag som sanning och lögn, krig och fred, för att nämna några är snart helt beroende av vad som händer i den digitala världen.

Vi får också en sorts självövervakning som till stor del hänger samman med att vi de facto är konstant observerade och övervakade. Jag formars av detta och blir ständigt intresserad av att observera vilket tillstånd jag befinner mig i; behöver jag kanske en espresso? Kolla min puls eller mäta mina steg? Mäta mitt blodtryck eller se efter om mina

hjärnvågor är harmoniska? Allt är ett projekt, ett försök och allt är utbytbart. Vi får alltså se, hålla allt öppet och leva med tusen möjligheter.

Allt det här är en teknologisk villfarelse för vi blir ändå begränsade. Vi skaffar information och nyheter som passar oss och vi följer våra vänner och laikardem på facebook. Trots alla möjligheter begränsas vi paradoxalt av den digitala världen och risken är att vi fastnar i en ytlighetens kultur.

Att övervinna sin narcissism och acceptera andra

I sitt föredrag *Identitet och hemlöshet* hämtade dr Reem Mouwad, rektor på ett läkepedagogiskt institut i Libanon, inspiration från arabisktalande författare som Amin Maalouf, *In the Name of Identity* och Khalil Gibran, *Profeten*, för att utmana det pågående förtydligandet av kulturen. Hos bägge dessa författare finns en förståelse för hur man inkluderar den andre genom att visa acceptans för den andres identitet. Det här blir en väldigt viktig fråga i Libanon som har tagit emot över två miljoner flyktingar från kriget i grannlandet Syrien.

Att acceptera den andre är ett uttryck för en nödvändig människokänslighet baserad på förmågan att se människor och deras situationer på ett objektivt sätt.

Reem Mouwad hänvisade till Erich Fromm som menade att huvudvillkoret för att kunna älska är att övervinna sin narcissism.

Genom kroppen ut i världen

I ett av de avslutande föredragen korrigerade Anette Pichler, socialterapeut och psykolog, den missförstådda uppfattningen att jaget skulle inkarnera i kroppen när det snarare förhåller sig så, att jaget inkarnerar genom kroppen in i världen. Jag kan röra mig i världen via kroppen. Vid olika former av trauma frustreras dock den här processen, påminnande om processen vid epilepsi. Jaget förmår inte komma igenom ut i världen och följden blir en alienation från kroppen och en oförmåga att relatera till omvärlden.

Och när man inte kan relatera till omvärlden blir man i viss bemärkelse hemlös. Men trauma går att bearbeta och även övervinna, förklarade Anette Pichler som också hävdade att ju större sår, desto större helandeprocess – om man får tillgång till den.

Konstnärligt övande och presentationer av verksamheter

Mellan föredragen fanns möjlighet att bearbeta konferensens innehåll genom olika former av konstnärligt övande och samtal i workshop-form. Ett mycket uppskattat inslag på tisdagskvällen av det mer underhållande slaget, var *Klezmer-gruppen Cladajé* som spelade med rytm och inlevelse.

Vi fick också ta del av bidrag från olika utbildningsplatser och höra om deras glädjeämnen och svårigheter. I år bidrog bland andra Taiwan som berättade om intresset från det omgivande samhället. Från Ryssland fick vi höra om den planerade första världskongressen för funktionsnedsatta i Jekatarinenburg den 7-10 september i år. Även bidrag från Japans, Nordamerikas, Baltikums och Hollands utbildningscentra framfördes.

Anders Rosenberg

Värnakurs

” Ett utmanande beteende är inte en egenskap, men att sakna uttryckssätt kan leda till utmanande beteende ”

Ragnar Rasmussen, som håller i kursen, är vårdlärare, omsorgshandledare och psykiatrisköterska och en flitigt anlitad handledare. Han undervisar också på Läs-utbildningen i ämnen som relaterar till omsorg, bemötande, diagnoser och stödsatser.

”All utbildning är färskvara” menar Ragnar ”och det är vårt ansvar att ständigt hålla oss uppdaterade och vara nyfikna på vad som pågår i omvärlden”. Ragnar berömde Värnas verksamheter för sina goda grundvärderingar, öppenhet och vilja att lära nytt och lyfte fram Läs-utbildningen, som utan att kompromissa med sin läkepedagogiska och socialterapeutiska inriktning, är ett bra exempel på en bred omsorgsutbildning.

Utgångspunkten för kursen som Ragnar håller är Socialstyrelsens kunskapsstöd *Att förebygga och minska utmanande beteende i LSS-verksamhet – Ett kunskapsstöd för chefer, verksamhetsansvariga och personal.*

Kunskapsstödet publicerades i december 2015.

Utmånande beteende kan ses som ett sätt att kommunicera att allt inte står rätt till, om än omedvetet. Utåtagerande och själv-skadande beteende är ofta ett tecken på att krav och individens förmågor inte matchar varandra.

Det handlar alltså om att identifiera faktorer som kan förebygga och minska utmånande beteende. Ragnar påpekar att det inte handlar om att helt ta bort utmånande beteende eftersom det ändå är ett sätt att kommunicera, utan att ta reda på vad det är som vill kommuniceras och att därmed förebygga och minska. Det finns alltid en orsak till utmånande beteende. Givetvis är en fungerande alternativ, kompletterande kommunikation av yttersta vikt.

Vad kan då vara orsak till utmånande beteende? Smärta är en faktor som behöver belysas eftersom många med intellektuella funktionsnedsättningar inte kan formulera vad som gör ont eller vad som smärta. Även om omvårdnaden är god är det saker som kan missas; enkla saker som liktornar, hemorrojder, skavsår, tand-ont, huvudvärk, allergier. Ja, listan kan göras lång. Ej heller att för-glömma under- och överstimulans.

Vi tenderar alltför mycket att söka psykologiska eller psykiatriska orsaker till ett utmånande beteende. Orsaken kan vara betydligt mera konkret och uppgiften blir att ständigt kunna lära sig att identifiera dessa orsaker.

Enligt Ragnar Rasmusson handlar inte kommunikation bara om den direkta, som sker person till person, utan är också något som förmedlas av den omgivande miljön. Det går att ha en miljö som kommunicerar lugn och underlättar lågaffektivt bemötande. Det kan visa sig i hur miljöer är uppbyggda via t ex arkitektur, färgval och matkultur.

Det går att hitta evidens, bevisad positiv effekt, i färg och form, likaväl som i det rytmiskt återkommande. I detta finns faktorer som bevisligen kan förebygga och minska utmånande beteende.

Ragnar avslutade kursdagen med att gå igenom rekommenderade sätt att arbeta och vilka metoder som är lämpliga eller olämpliga.

Efter kursen fick deltagarna fylla i ett utvärderingsformulär och här följer några kommentarer:

”Ragnar är fantastisk att lyssna till, ger alltid utrymme för frågeställningar och är bra på att förklara på ett enkelt sätt.”

”Mycket bra, drog fram vad man egentligen har i sig och kan sätta i sammanhang till sitt yrke. Fått

med mig bra saker som man kan gå hem och läsa om och fördjupa sig i. Väckte mig till större medvetenhet.”

”Mycket bra närvaro och öppenhet hos kursledaren. Det var lätt att känna sig delaktig. Det var anpassat till oss som deltog.”

Anders Rosenberg

TVÅ SIDOR AV SAKEN

– om Läs-utbildningen

Dagen innan avslutningen för tredje året får jag tillfälle att samtala med några av Läs-utbildningens deltagare. Det är några av de "långväga", det vill säga de som bor långt ifrån Järna.

Det är *Helene Martin, Linnea Zimmergren och Anette Borrell* från Ensjöholm, strax utanför Norrköping och *Erika Malmström* från Höör. De har nu gått en treårig antroposofisk utbildning och kommer att dagen därpå få sina diplom under lite högtidliga och festliga former:

TVÅ SIDOR AV SAKEN

"Vad har varit intressant, annorlunda, utvecklande och jobbigt med den utbildning ni just gått", öppnar jag med. "Ska vi svara på det bara sådär" kontrar Anette Borrell. "Bara berätta lite om era intryck av och tankar om utbildningen", försöker jag igen. Anette tar upp träden: "Det annorlunda är att man sätter sig i skolbänken igen. I synnerhet när man är van att röra sig och springa runt mest hela dagen". Helen Martin håller

med och menar att det är ovanligt att helt plötsligt börja plugga igen efter flera år i yrket. "Det intressanta har varit att man får två sidor av saken" lägger Linnea Zimmergren till och förklarar "I vanliga utbildningar får man en sida av saken, men här får man två, först den konventionella, det man måste kunna och sedan får vi den antroposofiska fördjupningen. *Det gör det hela mer levande.*"

Anette och Helen är undersköterskor och Linnea är boendestödjare på Ensjöholms socialterapeutiska verksamhet

De var överens om att utbildningen också bidragit till att fördjupa förståelsen för varför man gör vissa saker på verksamheterna. Det har känts betydelsefullt att få djupare förklaringar till varför det är viktigt med det estetiskt kulturella; sång och musik, färgsättning och rumsgestaltning, årsstidsfirande och det rytmsikt återkommande.

RISK ATT KUNSKAP FÖRSVINNAR

"Vi börjar också uppleva att vi har ett ansvar för att det antroposofiska tänkandet skall fortsätta på våra verksamheter. Det finns alltid en risk att det glider ur verksamheterna.

Många som burit de läkepedagogiska och socialterapeutiska impulserna slutar arbeta eller går i pension och då finns en fara att den kunskapen försvinner. Vi ser utbildningen som en garanti att den kunskapen förvaltas och utvecklas."

På min fråga om det varit tillräckligt med antroposofiskt innehåll menar deltagarna från Ensjöholm att det varit lagom och en bra balans. Erika Malmström, som är förskolepedagog från waldorffskolan Sunnanäng i Höör, tycker däremot att det kunde ha fått vara mer av det antroposofiska innehållet.

"Jag har uppskattat att det har varit upprepningar i utbildningen", säger Erika "det är ju ganska krävande begrepp i den antroposofiska människokunskapen. Då får man alltid möjlighet att snappa upp lite grann, till exempel rörande människans väsenled. Och det har känts mycket utvecklande."

GIVANDE STUDIEBESÖK

Det som har varit jobbigt med utbildningen är att det varit stressigt att hinna med läxor, fallbeskrivningar och årsarbeten, speciellt om man jobbar och har familjer att ta hand om. Samtidigt var alla eniga om att det ändå måste göras och att det varit bra att utbildningen ställte krav och satt upp mål som ska klaras av.

På frågan om hur det är att ha varit "långväga" och att ha övernatat under blockveckorna svarar de att ibland har de känt sig lite ensamma men att det varit tur att de haft varandra. De erkänner också att det varit en fördel att slippa åka hem och att ta tag i vardagen där för att odelat kunna ägna sig åt kursen. De tycker att utbildningens studiebesök varit givande: "Vi som ligger i periferin behöver se vad andra verksamheter gör för att få inspiration och nya uppslag", menar alla fyra.

Anders Rosenberg

Stella-Maria Hellström

ETT LIVSVERK

1923 – 2017

Stella-Maria Hellström, född Krüger, gav upp andan den tjugoandra januari 2017. Efter nittiofem rika och mångsidiga år på livets resa kunde Stella-Maria avsluta sitt jordiska liv. När ålderskrämporna efter ett helt yrkesliv i Sverige tog över väntade Hermann-Keiner-Haus i Dortmund och närheten till dottrarna Magdalena, konstnär och Margareta, waldorflärare och deras familjer.

Som barn lärde hon pianospel i kulturstaden Wien. Hennes mor Emma var direktis i ett internationellt klädföretag, den eniskt judiske fadern Viktor musiker och lärjunge till Arnold Schönberg. Föräldrarna skildes och Stella-Marias storebror flyttade med fadern till Chile. När Nazityskland annekterade Österrike flydde hon 1939 som femtonåring till Sverige och kom med tiden till Mikaelgården i Järna, det första antroposofiska läkepedagogiska institut i Sverige. Snart efter flykten följde hennes mor och styvfar efter. Stella-Maria gick kurser på konstfärg och utbildade sig till barnsköterska. På Mikaelgården mötte hon jordbrukarsonen Ivar Hellström, den man som hon gifte sig med, diakon, sängare och kock.

Mötet med de utvecklingsstörda barnen och ungdomarna och de entusiastmande pionjärerna inom läkepedagogiken, framför allt med Lotte Ritter, blev avgörande för deras yrkesval. Fram för sig såg Stella det stora idealet av

en människogemenskap där alla äger samma värde oavsett handikapp eller religion. Som hon själv en gång karakteriserade sitt *"livslånga löfte: jag skall gå ut i världen för att förklara att det inte finns något som kan frångå människan hennes innersta värdighet. Ytre hinder kan inte beröra det allraheligaste i en människans inre."*

Stella-Maria och Ivar köpte skådespelaren Thor Modéns fritidshus Masesgården i Leksand. Där planerade de att inrätta en filial till Mikaelgården. Åren 1946–52 föddes familjens fem barn, de tre första i Leksand. Masesgården godkändes dock inte av myndigheterna. Istället drev paret barnpensionat och praktiserade konstnärlig verksamhet för barn, musik och målning. Under några år hade familjen goda inkomster och för vinsten kunde de 1949 köpa den gamla Erik Ersgården i Stora Skedivi, inte så långt från Ivars hem i Västerby-Hedemora. Stella-Maria och Ivar såg möjligheten att ge sina barn en uppväxtmiljö på en biodynamisk bondgård, med häst, kor, grisar och höns, öppna för att i framtiden även erbjuda andra barn läkepedagogisk miljö på landet.

Under mellankrigsåren i Wien i omkretsen av kristensamfundet lärde Stella-Marias familj känna etniskt judiska familjer som på grund av kriget och förföljelsen utvandrade och med Karl König i spetsen grundade den läkepeda-

gogiska verksamheten Camp Hill School i Aberdeen, Scotland. Dessa gamla kontakter aktualiserades för att genom föräldrapade studier komma vidare som läkepedagoger. Erik Ersgården var under tiden uthyrd till initiativgruppen till den blivande Dormsjöskolan nära Hedemora.

Efter ett år i Scotland återvände familjen till det nyinköpta huset Lända gård på Svartsjölandet, inte långt från den waldorpedagogiska Kristofferskolan i Stockholm, där mormor Emma medverkat vid grundandet 1949, en skola som erbjöd önskvärd utbildningsmiljö för familjens barn. Genom kontakter med de offentliga barnomsorgerna erbjöds Stella-Maria och Ivar en försöksavdelning vid Carlslunds vårdhem, Upplands Väsbö, i annekset Lindhem. Detta försök med gravt störda barn och ungdomar slog väl ut och ledde 1957 över till erbjudandet att i Stockholms stads regi överta Årstagård.

Stella-Maria och Ivar flyttade från varandra, Ivar åter till Erik Ersgården som anslöt till Dormsjöskolan. Stella-Maria blev rektor för Årstahemmet som växte ut med skolan och de nio "familjehusen" i trädgården. Tillsammans med läke-
eurytmisten Annemarie Groh utvecklade hon speciella terapier för de autistiska och psykotiska barnen, där hennes musikaliska skolning och konstnärsjäl kom henne väl till pass. Utvecklingen av den mänskliga kommunikationen och dess förutsättningar blev hennes stora tema inom läkepedagogiken. Med sin inlevelseförmåga, sin uthållighet och sin starka vilja vann hon föräldrarnas förtroende och även stor respekt för sitt arbete hos de ansvariga både inom omsorgsstyrelsen och medicinalstyrelsen. Som den tredje starka kvinnan

på platsen såg även Lotti Lorenz till att verksamheten fungerade.

Årstahemsbarnen åkte under några år på sommarkoloni till hyrda skolhus i Hälsingland, där Stella-Maria även skaffade sig ett eget fritidshus för den växande barnbarnskaran. Årstahemsbarnen blev äldre och behövde med tiden miljöer för vuxenlivet. Turisthotellet i Delsbo/Hälsingland inköptes 1974 med hjälp av föräldraföreningen och blev en fast punkt för socialt terapeutiska Stafångsgården, en Camp Hill bygemenskap. I femtioårsåldern bröt Stella alltså än en gång upp med en grupp medarbetare och lämnade sin rektorpost för en ny social och ekonomisk gemenskap. Camp Hills grundprinciper gällde och konkretiserades för första gången inom svenska förhållanden. Det spiritueella livet och offerhandlingen bildade för henne den självklara kärnan. Här inrättades bageri, vävstuga, trädverkstad och så småningom lanthållaren Michels. Byborra praktiserade hos Delsbos hantverkare. Det byggdes även en sal för samlingar och kultur. Utöver det var Stella verksam inom den läkepedagogiska utbildningen i Norden och sam-arbetet mellan institutionerna.

Sjukdom och pensionsålder gjorde att Stella-Maria och hennes något äldre kollega Lotti drog söderut lockade av ett initiativ utanför Kalmar. Ekerö som retreatort förregick återvändandet till Järna och ett radhus för pensionärer inom Solåkraby, inte långt från Mikaelgården. Där återfanns några av de nu vuxna människor som Stella-Maria och Lotti följt från barndomen genom livet. Cirkeln var sluten.

Estjörn Hellström, FD i Lund

DR JAN GÖSCHEL
är en medarbetare med lång
erfarenhet från Camphill Special School i
Beaver Run i USA och från att ha varit ord-
förande för Camphill-akademien som är ett
konsortium av Nordamerikanska utbild-
ningsprogram för läkepedagogik
och socialterapi.

Jan Göschel är född i Tyskland och har utbildat sig till psykolog och Waldorflärare i Edinburgh och till speciallärare i USA, där han blev aktiv i Camphill-rörelsen. Han har under en lång tid varit medlem i den internationella utbildningskretsen och det internationella utbildningsrådet.

Rådet för läkepedagogik och socialterapi är det internationella forumet för samarbete inom antroposofisk läkepedagogisk och socialterapeutisk utbildning och för verksamheter och institutioner som är knutna till Goetheanum/Dornach.

Jan Göschels avhandling finns i boken för dig som läser tyska:

Der biografische Mythos als pädagogisches Leitbild. Transdisziplinäre Förderplanung auf Grundlage der Kinderkonferenz in der anthroposophischen Heilpädagogik.

Den biografiska myten som en pedagogiskt vägledande bild. Tvärvetenskaplig utvecklingsplanering med utgångspunkt i den antroposofiska läkepedagogikens barnkonferens.

Som svar på den målinriktade instruktionalismen (där något bedöms inte utifrån om det är rätt eller fel, utan utifrån dess effektivitet) i en positivistisk (mätbar och förutsägbar) pedagogik för funktionshinderade

utvecklar författaren tvärvetenskapligt den antroposofiska läkepedagogiken som en ansats till utvecklingsplan. Planen framlägger ledmotivet i den individuella biografin som integral princip i barnets värld.

Denna "biografiska myt" blir därmed en vägledande bild för pedagogiskt och terapeutiskt handlande...

Der biografische Mythos als pädagogisches Leitbild. Transdisziplinäre Förderplanung auf Grundlage der Kinderkonferenz in der anthroposophischen Heilpädagogik.

Jan Christopher Göschel

Med bidrag från element av fenomenologi, hermeneutik, berättar- och bildteori såväl som kontemplativ andevetenskap skapar författaren en kunskapssteori och en metodologisk grund såväl som en allmän handbok till praktisk gestaltning av utvecklingsplaner inom läkepedagogiska och socialterapeutiska arbetssammanhang.

SPIRAS FORTBILDNING 2017

Onsdagar 8.45–11.45 Kulturhuset, Järna

Sedan flera år tillbaka har Spira-utbildningar organiserat en föreläsningsserie på Kulturhuset i Järna. Fem föreläsningar erbjuds under året och tanken är att kunna ge verksamheterna i Järna med omnejd en möjlighet att på ett enkelt sätt möta medarbetarnas behov av fortbildning, nya kunskaper och inspiration. Ett tjugotal verksamheter har redan blivit intresserade av konceptet och abonnerar. Abonnemanget kostar 1150 kr/år. Man erhåller då ett kort som gäller för fem tillfällen. I priset ingår fika i pausen. Kortet visas i samband med evenemanget och är inte personbundet. Det går också att besöka enstaka föreläsningar och man betalar då 350 kr i Kulturhusets kassa eller så kan man köpa biljetterna via Ticonet.se

Under hösten 2017 kommer vi att möta:

Onsdag den 13 september (Vecka 37)

Jenny Akerman – Ja, tack hjärnan

Hur fungerar den mänskliga hjärnan? Hur utvecklas den? Går det att få ett bättre minne? Går det att öka sin IQ? Jenny förmedlar en direkt användbar syn på hur vår hjärna kan användas på bästa sätt. Hennes kunskap om hjärnan i kombination med hennes kompetens i pedagogik gör att hennes föreläsning får vem som helst att bli smartare och nöjdare med sig själv. En föreläsning om hjärnan men också om hur den bör kopplas till hjärtrat för att uppnå den bästa effektiviteten och bästa möjliga kommunikationen.

Onsdag den 8 november (vecka 45)

Jessika Falk – Konsten att le när livet rasar

Jessika är rockartisten som brukar spela in sina album i Nashville USA. *The Nashville session (2011) och Just do it (2016)*. Jessika brukar också gästspela i musikstaden. Dessutom är hon utbildad coach och föreläser riket runt. Efter dotterns bortgång har Jessika börjat att berätta om sina erfarenheter med sång. Hon talar om livets berg- och dalbanor, känslomässiga berättelser blandat med musik. Jessika vill stärka människor och få dem att satsa på det de tror på och ta vara på livet i nuet. Jessika är en inspirator som säger att livet är värt att kämpa en dag till för att till sist få se det ljusa igen.

christian@saltaby.se • telefon 070-604 12 84

VÄRMA

VÄRNAS ÄNDAMÅLSPARAGRAF

§ 2. Förbundet har till ändamål att verka för den antroposofiska läkepedagogiken och socialterapi i Sverige och internationellt genom att stödja utvecklingen av bildning, boende och arbete för personer med funktionsnedsättning samt forskning inom området.

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2016

Värna – del av en internationell organisation för läkepedagogik och socialterapi

Värnas verksamheter arbetar med att vidareutveckla och fördjupa läkepedagogik, socialterapi och antroposofi, både nationellt i Sverige och internationellt genom representation och ekonomiska bidrag till arbetet i Dornach.

VÄRNA MEDVERKAR I det internationella arbetet för läkepedagogik och socialterapi, vilket i praktiken utvecklar antroposofin till att vara en verksam och nutidsanpassad livssyn. Den kan i sin tur komplettera samhällets insatser för personer med behov av stöd och hjälp för att kunna leva "ett liv som andra". Genom medlemskapet bidrar varje medlemsverksamhet till att understödja och utveckla detta arbete inte bara i Sverige utan över hela världen.

MEDLEMSKAPET I VÄRNA är ett solidariskt och värdefullt bidrag till Medicinska sektionen vid Goetheanum. Nu behövs vi mer än tidigare med tanke på den trend som varat en tid och som visar att intresset för läkepedagogik och socialterapi minskar i Europa samtidigt som det ökar på andra håll i världen.

MEDLEMSBIDRAGET ÄR ETT konkret uttryck för solidaritet med antroposofiska verksamheter i länder där samhälls omsorg om funktionsnedsatta är eftersatt eller saknas. Värnas medlemsbidrag har i drygt två decennier utgjort ett stabilt tillskott till detta arbete. Valet att konkret visa solidaritet och bidra till utvecklingen och etableringen av läkepedagogik och socialterapi genom ett Värna- medlemskap är betydelsefullt.

Tack till er alla för denna insats!

Värna – en rikstäckande organisation

Representerar 35 ideburna verksamheter i arton av Sveriges kommuner. Värnas medlemsorganisationer omfattar cirka 900 omsorgstagare och 1700 anställda/årsstjänster.

VÄRNAS MEDLEMMAR DRIVS inte av vinstintresse utan sätter alltid människan framför profiten. Det visar sig främst i att Värnas verksamheter är långsiktiga och socialt hållbara. Läkepedagogen började praktiseras 1935 i Sverige och många Värnaverksamheter har en lång och gedigen erfarenhet av att arbeta för människor med behov av särskilt stöd.

VERKSAMHETERNA KÄNNETECKNAS AV att arbetet och människosynen baseras på vår värdgrund, de sju kärnvärdena. Syftet är att inspirera verksamheterna till att i vardagen arbeta med utgångspunkt från läkepedagogik och socialterapi. Det säkerställer och bidrar till en ökad medvetenhet om vikten av att aktivt både fysiskt och mentalt skapa en god livsmiljö för människor med behov av stöd och hjälp i sin vardag. Ett kontinuerligt arbete med att på verksamheten föra en reflekterande dialog utifrån värdegrunden, ger förutsättningar till att få engagerade och kompetenta medarbetare med ett etiskt förhållningssätt.

Förbundsmöten 2016

3 februari 2016. Ytterjärna Kulturhus och Saltå By i Järna

Som en första aktivitet hölls *Öppet Forum* på Kulturhuset.

Denna grupp enades om att i framtiden använda detta forum, innan förbunds-

mötena, till att lyfta fram "det goda exemplet". Det finns många goda initiativ bland våra verksamheter och de behöver absolut lyftas fram för att inte försvinna i glömska. Dessa "goda exempel" kan också tjäna som inspiration för andra verksamheter. Öppet forum är platsen där ett aktivt nätverkande mellan Värnas verksamheter kan uppstå. Beslutades att vid nästa Öppet forum kommer Yvonne Muttoni att berätta om det pågående förbättringsarbetet på Skogsgården Hajdes.

DÄRFÖR INLEDDES DAGEN med Ann Heberleins föreläsning i Kulturhuset på temat: *Om bipolär sjukdom*. Ann, som är teologie doktor i etik, berättade ur egen erfarenhet om hur det är att drabbas av psykisk ohälsa och att bli omhändertagen av samhället. Hon framhöll vikten av att upprätthålla ett etiskt förhållningssätt i omvårdnaden som stärker människor i deras integritet och autonomi och att avdramatisera själva fenomenet psykisk sjukdom.

FÖRBUNDSMÖTET HÖLLS SEDAN i Lövhalla på Saltå by där det presenterades ett utkast till en Värnagaranti. Kansliet informerade om hur arbetet med denna garanti planerades fortskrivda. Tre medlemsverksamheter anmälde intresse för att delta i ett pilotprojekt. Det dokument som antogs av förbundsmötet på Vindrosen beslutades vara utgångspunkt för det fortsatta arbetet med Värnagarantin. Värnas kansli och styrelse föreslog att processen skulle börja kvalitetsgranska och garantera kärnvärdena med start från det sjunde. *En medvetet utformad miljö*. Ett lämpligt system för processen skulle vara

PGS (*Participatory Guarantee System*). Det är en enklare form av garanti och innebär att de enskilda verksamheterna är involverad i hela processen där det uttalade syftet är att stärka verksamhetens läkepedagogiska/socialterapeutiska profil. PGS som metod uppmuntrar själva processen till att vara

lika viktig som resultatet, processen fokuserar på erfarenhetsutbyte verksamheter emellan, kunskapande och kvalitetsutveckling. Syftet med att börja utveckla en Värnagaranti och att starta med kärnvärdet *En medvetet utformad miljö* var att det kärnvärdet understryker den ekologiska hållbarhetstanken. Nästa steg i processen beslutades vara att närmare undersöka hur kärnvärdet *Det livslånga lärandet* skall garanteras i Värnas verksamheter. I detta kärnvärde finns också en mätbarhet som är normativ. Sedan planeras processen gå vidare till de andra kärnvärdena.

FÖR ATT FÅNGA in medlemmarnas synpunkter på Värnas verksamhet föreslog styrelse och kansli en enkät skulle skickas till alla verksamheter för att undersöka vilka frågor medlemmarna fann angelägna för Värna att engagera sig i.

Bland övriga ärenden som togs upp var FC (facilitated communication) och Peter Eriksson, Solberga by föreslog att Värna skulle ta avstånd från FC. Mötet kom fram till att eftersom FC inte är en antroposofisk metod var det ingen specifika fråga för Värna att ställning till.

Förbundsmötet avslutades med besök av ILG:s representanter, Päivi Alitalo och Gunilla Ekström som berättade att ILG är en stödförening för anhöriga, boende, elever och medarbetare. De önskar bli

en större organisation och ville informera om medlemskap i ILG.

25 maj 2016. Ensjöholm

Mötet inleddes av Ensjöholms verksamhetschef Jan Larsson som hälsade alla välkomna till Ensjöholm och gav en kort historik över platsen. Därefter inledde Horst-Henrik Liljeström med att tala om *Värnas roll i förhållandet till metodarbetet*. Han betonade det som viktigt för Värna att förhålla sig till, Lex Sarah och systematiskt kvalitetsarbete. För oavsett vad vi gör måste vi göra det rätt. Därför behöver vi ständigt reflektera över vad vi gör i arbetet och det är vad kvalitetsarbete går ut på. För det andra har vi att förhålla oss till vad omvärlden förväntar från oss, vilket är vi skall arbeta evidensbaserat. Men det handlar inte bara om vetenskap utan om att arbeta systematiskt och medan vi arbetar systematiskt, skaffa evidens för det vi gör. Ett viktigt område är att minska utmanande beteende enligt Socialstyrelsens önskemål. I en skrift har det listat olika arbetssätt och metoder. Där finns också vad man inte bör arbeta metodiskt med för att det helt enkelt inte fungerar, och då nämns till exempel *Konsekvenspedagogik*. Vi har inom läkepedagogiken och socialterapi bevisligen lyckats mildra utmanande beteende och kan vi evidensbelägga detta kan vi till och med komma med i Socialstyrelsens metodguide, menade Horst-Henrik Liljeström.

DÄRFÖR HÖLL GERARD Lartaud ett inlägg med temat: *Hur förhålla sig till media?* Gerard framförde att FC frågan har i våra kretsar väckt starka känslor. Flera verksamheter har lämnat Värna

med anledning av Värnas styrelses uttalande i frågan. Men när det gäller medias omvärldsbekräftning sker saker och ting mycket snabbt och det gäller att se på Värnas agerande utifrån. Värna är en aktör i det offentliga rummet. Värna är en branschorganisation som förväntas delta i debatten. Det går **inte** att inte uttala sig idag.

I Sverige lever FC i vissa antroposofiska verksamheter och blir därmed synov blick, så när media hör av sig till Värnas styrelse är det självklart att styrelsen svarar. En annan aspekt är att idag byggs nyhetsrapporteringen upp som ett drama. Medierapporteringen måste vara dramaturgisk. Ett objektivt, resonerande samtal är inte möjligt. Den som intervjuar bestämmer din roll.

IDAG INGÅR OCKSÅ våra dokument och mötesprotokoll i det offentliga rummet. Allt man skriver kan bli offentligt med andra ord, menade Gerard. Sedan hölls det grupparbeten med efterföljande samtal om FC-frågan och styrelsens uttalande. Här följer några röster från grupparbetet:

- *Värna är rätt stort. Svårt för enskilda verksamheter att uttala sig i olika frågor. Styrelsen måste ha ett mandat att uttala sig i olika frågor för Värna och dess medlemmar.*
- *Värna ska ta upp det Värna värnar om*
- *Metoderna måste väl ändå vara upp till varje verksamhet och att de får stå till svars för de metoder de använder.*
- *FC är ingen antroposofisk metod. Värna uppmärskar sina medlemmar att följa socialstyrelsens rekommendationer.*

FÖRBUNDSMÖTET GJORDE UPPHÅLL

för lunch och årsmöte för att sedan återupptas klockan två med att fortsätta tala om FC-frågan. Värnas nya styrelse föreslogs arbeta med följande områden: *Vad metod är, vad en antroposofisk metod är, vad som gör en metod till en antroposofisk metod och när en metod blir evident.* Det framhölls vara viktigt för Värna att lagar hålls, men också att Värna inte behöver gå ut kraftfullare än vad både IVO och Socialstyrelsen har gjort gällande FC. Det finns ett organ som kollar att verksamheterna lever upp till sina tillstånd och det är IVO. De inspekterar och genomlyser verksamheten och i slutändan är det IVO som avgör vilka metoder en verksamhet kan använda.

7 september 2016. Soldåkraby

På morgonen träffades ett antal verksamheter för erfarenhetsutbyte i Öppet Forum där Sofie Hansson redogjort för Staffansgårdens samverkansavtal med Hudiksvalls kommun, i enlighet med att lyfta olika positiva exempel i våra verksamheter.

EFTER DET INLEDD E Värnas ordförande Marianne Lindström förbundsstyrelsen med en igångsättande koordinations- och närvarövning varefter förbundssekreterare Paula Hämäläinen Karlström redogjorde för: *Vad är en metod, i forskningsmanhang och i våra verksamheter? Finns det antroposofiska metoder och vilka är de i så fall?* Paula menade att en metod är en teknik, ett redskap och ett förhållningssätt. Det handlar om att lösa problem, förmedla ny kunskap och uppnå mål. Det som bidrar till det kan kallas en metod. I forsk-

ningssammanhang skiljer man mellan kvantitativ- och kvalitativ metod. Det kvantitativa handlar om mätbar hårddata, något förenklat, det vill säga sådant som inte kan vara annorlunda. Genom den kvantitativa forskningen kan man därremot få en annan eller ökad förståelse för det man forskar i. Därmed bidrar man till ett helhetstänkande inom det område man valt. Det är vanligt att man utgår från en hypotes som man sedan kan bekräfta genom observationer och dokumentering.

EN FRÅGA SOM ställs nu är om den antroposofiska människokunskapen kan utgöra en teoretisk grund till en läkapedagogisk/socialterapeutisk metod och ett förhållningssätt som kan vara ett verktyg i vardagen? Den frågan undersöker om det finns en metod som utgår från en teori baserad på Steiners bok *Antroposofisk människokunskap*. I så fall kan det sägas att den läkapedagogiska/socialterapeutiska metoden är relationell och förutsätter bland annat att medarbetaren ständigt arbetar på sin egen utveckling vad gäller kunskaper och förhållningssätt till sitt yrke.

MÖTET FORTSATTE MED grupparbete och samtal till temat och några saker man kom fram till var följande:

- *Detta förhållningssätt kan gälla även för användandet av olika metoder, med syftet att bygga kvalitet i livet ur alla dess aspekter.*
- *Exempel på antroposofiska metoder: Rytm, gemenskap, lugn, "häng av privata rocken", förberedelse, handla ur ögonblicket, de 5 läkapedagogiska dygderna, biografarbete, helhetsperspektiv*

och närtvåkande. Kan vara svårt skilja mellan metod och praktik.

- *Metod och relation. Metoden har inte så stor betydelse utan det är relationen som är betydelsefull och som ger resultat.*
- *Helhetssyn och individen i centrum är en antroposofisk metod. Tillåtelse att vara sig själv och att olikheter kompletterar varandra. Det är miljön, förhållningssättet och gemenskapen som skapar förutsättningarna. En helhetssyn för livet. Det gäller att ha förtroende för andras kunskap. Tron på att vara välskommen. Att öva sig – se, möta människor. Att se detaljer eller helheten – stor skillnad. Väsenhetsdiagnostik: Vad, hur, när och med vem?*
- *Som medarbetare behöver jag förstå metoden som används. Om metoden används utan insikt/förståelse tappar den sitt värde.*
- EFTER REDOVISNINGARNA FÖRDES ett samtal där förbundsstyrelsen enades om att Paulas inledning gav en ingång till samtalet om hur man kan arbeta intuitivt enligt praktisk kunskap. Praktisk kunskap är ett forskningsområde som behöver synliggöras av yrkesfolk och som kan förklaras fenomenologiskt. Det gäller att hitta en väg att knyta an våra kunskaper till det fenomenologiska förhållningssättet.
- WALDORFSKOLAN ÄR INSPIRERAD av fenomenologin och idag behöver både Waldorfpedagogik och läkapedagogik/socialterapi knyta bättre an till forskning. Våra verksamheter bär med sig en gemensam kunskapsgrund vilket i högsta grad är en levande och relevant kunskap baserad på erfarenhet och praxis.

MÖTET FORTSATTE MED att Per-Arne Fijal berättade om Lindgården, ett nybygge på Solåkraby. Lindgården är på 600 kvm och har plats för 6 boende. Det nya huset är specialkonstruerat för personer med stora behov. Redan från början har man tänkt på att ljudisolera och bygga med hållfasta, bra material och med ytor som enkelt går att hålla rena. Tanken är att huset erbjuder en miljö som inte blir sunkig även om den utsätts för större påfrestringar än vanligt. Det är viktigt att personer med stora problem skall kunna bibehålla sin integritet i alla situationer och därför är den nya byggnaden lättöbbad både för medarbetare och boende.

AVSLUTANDE PUNKTER VAR redogörelse för enkätsvaren och med förslag till förbättringsåtgärder vad gäller till exempel informationen på Värnas hemsida och förslag om hur arbetet med Värnagarantin kan gå vidare. Anders Rosenberg beskrev och visade förslag till hur 7:e och 6:e kärnvärdet skulle kunna utformas mer i detalj i en kvalitetsgaranti och kansliet fick fortsatta uppdraget att arbeta vidare med detta projekt. Benny Jacobsson önskade att vissa formuleringar borde ändras för att undvika fallgropar i arbetet. Kansliet tackade för synpunkterna och fortsätter sitt arbete med att utforma en Värnagaranti för medlemsverksamheterna.

23 november 2016, Saltå By

Horst Henrik Liljeström startade dagen med att på Öppet Forum –mötet presentera tankar om hur man på bästa sätt kan tillvarata de kompetenser som finns inom Värnas verksamheter och använda sig av dem för att genomföra olika tids-

bundna Värnaprojekt. Det gäller bara att identifiera behoven.

EFTER INLEDANDE MINGEL och fika hälsade verksamhetschef Kajsa Ekström alla välkomna till Saltå By. Därefter öppnade Värnas ordförande Marianne Lindström mötet med en övning i tillit med äpplen och levande ljus. Hon uppmanade oss att i dessa tider anstränga oss att tänka gott och just om framtiden.

TEMAT FÖR DAGENS inledning till grupparbete var: *Vilka metoder använder vi oss av vid stress, beroende/ängest, utagerande/väld och låg självkänsla? Finns det antroposofiska metoder?* vilket Marianne Lindström höll i. Hon citerade en strof från poeten Thomas Tranströmer: *Det finns mitt i skogen en glänta som bara kan hittas av den som gått vilse.* Det handlade alltså inte om att hitta ett svar till ovan nämnda frågor utan om att reflektera över dem. Begreppen i frågan; stress, beroende, utagerande/väld och låg självkänsla finns inte beskrivna i Läkepedagogiska kursen men är tillstånd som vår målgrupp ofta befinner sig i och plågas av. Våra grundläggande uppgifter som läkepedagoger och socialterapeuter är att stödja våra brukare på deras utvecklingsväg. *I vilken verktygslåda kan vi leta efter redskap?*

EFTER DEN INLEDANDE föreläsningen ombads deltagarna att gruppera sig runt stora papper på golvet med ett begrepp på varje. Stress, beroende, utagerande/väld och låg självkänsla. De olika grupperna instruerades att nedteckna vad man samtalat om. Här följer olika röster:

- *Vi får ofta de brukare som kommunen inte klarar av. Mycket av vad vi gör är inga nya saker, men det funkar. Vi pratar inte utan vi gör. Vi pratar inte om en värdegrad utan vi gör den. Alla medarbetare har på något sätt den i sig. I många sammanhang lär man sig en massa som inte blir av. Men hos oss finns en helhets-syn som består och som genomförs. Det förstod jag när en grupp studerande undersökte vår verksamhet med bland annat intervjuer. Det finns så mycket som faktiskt genomförs; fotinsmörjningar, meningsskapande åtgärder och en massa annat utifrån beprövad erfarenhet. Det genomförs och är inte bara teorier.*
- *Det finns i det konstnärliga, i våra grundfärgers uttryck och framförallt i gemenskapen och relationerna.*
- *Se det som något som håller polariteterna i Läkepedagogiska kursen i balans. Men också se vad andra polariteter har att säga oss. Hur använder vi oss av begreppsparet kyla och värme? Vad gör vi för att värma och för att kyla ner? Vid t ex stress är det för mycket hetta. Vid låg självkänsla är det för mycket kyla.*
- *Vi har bl a de här områdena: Individuellt liv i gemenskap, relationer, rytmer och traditioner/ritualer. Här kan vi bedriva evidensbaserad och kvalitativ forskning. Det finns forskning i överiga samhället som vi kan använda som avstamp.*

- *Det finns få saker som är så evidensbaserade som läkepedagogik och socialterapi. Det gäller bara att få tag i vad det är vi gör som fungerar så bra.*

GRUPPERNA BIDROG OCKSÅ med skriftlig redovisning gällande nämnda teman i punktförn.

EFTER GRUPPARBETET PRESENTERADE kassör Hans Fredrik Berg budgeten för år 2017. Några nyheter som Hans Fredrik föreslog var en uppräknig av index gällande medlemsavgiften vilken antogs. Vid en indexhöjning på 3% av medlemsavgiften beräknades budgeten gå ihop. Vidare godkändes också att ur fonderade medel avsätta 100 000 kronor till arbetet med Värnagarantin. Förbundsmötet antog, enligt praxis, den presenterade budgeten.

VÄRNAGARANTIN VAR NÄSTA samtalsämne där Anders Rosenberg inledde med att säga att Benny Jacobsson erbjudit Värna sin hjälp. Benny uttryckte att han var intresserad av att processen skall gå rätt till och påminde om att en rätt genomförd certifiering är livsöd-vändig för Värnas överlevnad. Värnas styrelse har gett riktlinjer för det framtida arbetet och utsett en arbetsgrupp bestående av fyra personer, i nuläget Paula H Karlström, Benny Jacobsson, Anders Rosenberg och en person som ännu inte tillfrågats. Gruppens uppdrag är att utforma, ta fram och presentera en projekt- och tidsplan för att genomföra en kvalitetsgaranti av Värnas verksamheter.

MÖTET AVSLUTADES AV Katarina Karlsson med en rapport från det internationella arbetet och konferensens möte i Dornach. I avslutning till den stora konferensen på Goetheanum, de så kallade Läkepedagogiska och Socialterapeutiska dagarna, följer ett representationsmöte i vilket representanter från olika länderna deltar. I årets möte presenterades den nya läkepedagogiska och socialterapeutiska ledningen som

består av Jan Göschl, Sonja Zausch och Bart van Mechelen. Dessa efterträder Rüdiger Grimm. Medicinska sektionen, som vi tillhör, presenterade temat för nästa Läkepedagogiska och Socialterapeutiska dagar som blir på temat:

Värme. Ett stort tema som omfattar allt från infektioner, som bidrar till anti-biotikaresistens, via köldprocessernas ångest och cancersjukdomar, till tanken om en död omhöljd av värme. Över hela världen förbereds nu temat Värme som även kommer att innefatta, förutom ovan nämnda saker, våra hus och kläder, bemötande och relationer.

14-15 september 2016.

Sigtunadagarna

Med anledningen av mediebevakningen i samband med radioprogrammets Kalibers reportage om FC (*Facilitated Communication*) har behovet av en djupare kunskap om och förståelse för medierapporteringens villkor och mekanismer gjort sig påmind. Det föranledde ett besök och ett föredrag av Staffan Nilson. Staffan som är PR- och informationskonsult i det egna företaget Infoverba har 20 års erfarenhet av media-kommunikation med inriktning på PR och massmedia. Staffan presentera grunderna och förutsättningarna för ett bra kommunikationsarbete. På torsdagen kom Roger Magnegård och föreläste om *Att möta medierna*. Sedan blev det ett praktiskt pass med några modiga deltagare (5-6 stycken) som "grillades" framför Rogers kamera med de andra deltagarna som publik.

Övriga aktiviteter 2016

Värna har deltagit i **Konferensen för Läkepedagogik och Socialterapi**,

Closed meeting of the Curative Education and Social Therapy Council 7-8 oktober 2016. Sverige företräddes denna gång av Marianne Lindström, Paula H Karlström och Katarina Karlsson.

VÄRNNA HAR HÅLLIT fyra förbunds-möten med olika teman som anknyter till läkepedagogik, socialterapi och antroposofi.

HEMSIDAN HAR PUBLICERAT nyheter, annonser och information under arbetsåret. Medlemsstidningen LÄS har utkommit med två nummer under 2016 med dessa teman: *Att möta omvärlden* och *Social hållbarhet- om tänkande, etiskt ledarskap och social tregrening*.

MARKNADSFÖRING, ANNONSERING HAR skötts enligt marknadsföringsplan i samverkan mellan kansli och styrelse. Värna har annonser i **Heja olika**, och deltagit på en LSS-mässa.

REPORTAGE HAR GJORTS från Mikaelgården och det nya projektet *Habibi* i Järna.

VÄRNNA ÄR MEDLEM i, alternativt representerar arbetet för läkepedagogik och socialterapi i följande sammanhang och organisationer:

- Konferens för Hälipädagogik und Socialterapi, den internationella organisationen för Läkepedagogik och Socialterapi som årligen möts i Dornach.

- ECCE (*European Co-operation in Antroposophical Curative Education and Social Therapy*) som är en anhörigorganisation vilken driver och bevakar frågor gällande de funktionsnedsettas rättigheter i EU-sammanhang. Repräsentant för Värna har tillfrågats.

EN AV MEDLEMSFÖRMÄNERNA är

medlemskapet i Upphandlingspoolen UPHO. Sedan november 2012 är de Värnas samarbetspart för inköpsavtal och inköpsfrågor: UHPO driver inköps-samverkan med enskild, privat vård och omsorg. Värnas medlemmar kan kostnadsfritt ansluta sig till UHPO och få tillgång till att använda de ramavtal och avtalsprislister som UHPO förhandlat fram. Några avtalsområden är livsmedel, förbrukningsmaterial, städmaterial, drivmedel, elektronik och kontorsmaterial. Avtalen är frivilliga att ta i anspråk och inga årsavgifter eller övriga kostnader tillkommer. Nitton Värnamedlemmar använder aktivt denna medlemsförmån.

ENDAGSKURSER I SOCIAL dokumentation med Susanne Larsson med temat *Uppdatera dina kunskaper i LSS – ta del av och reflektera över yrkesrollen* har hållits vid tre fristående kursstillfällen på Saltå By i Järna.

Styrelsen

Styrelsen har efter årsmötet bestått av följande ledamöter; ordförande Marianne Lindström, kassör Hans-Fredrik Berg, ledamöterna Helena Casanova, Kajsa Ekström, Per-Arne Fijal, Jan Nilsson och suppleant Sofie Hansson.

Kansliet har svarat för sekretärerupp-giften. Det har hållits sex styrelsemöten under året.

AVSLUTNINGSVIS ÖNSKAR VÄRNAS styrelse och kansli tacka medlemmarna för ett gott samarbete och ett givande år.

Paula H Karlström förbundssekreterare
Anders Rosenberg kommunikator

VÄRNAS kärnvärden

Människans spirituella dimension – grunden för vår människosyn

Människans jag – hennes individualitet, kan inte reduceras till att vara en produkt av yttre faktorer. Det biologiska arvet och den omgivande miljön skapar förutsättningar för livet men också begränsningar. Det som kännetecknar människan är hennes förmåga att bearbeta och förhålla sig skapande till både sina förutsättningar och sina begränsningar. Det finns i varje människa något unikt och oförutsägbart som kan betecknas som den spirituella kärnan i personligheten.

Livets RÖDA tråd

Det unika i människan uttrycks genom det individuella livsödet. I varje människas liv finns en röd tråd, tydlig eller otydlig, stundtals och bitvis kanske hoptrasslad. Alla människor har behov av att uppleva och se den egna röda tråden i livet, att gå sin egen väg, utan att bli motarbetad eller ifrågasatt. Det menar vi är grunden för all utveckling, oavsett funktionsnedättning.

Individuellt liv i gemenskap

Gemenskapen är en livsavgränsande faktor i det mänskliga livet. Att finna ett sammanhang där man hör hemma är en förutsättning för den egna utvecklingen. För personer med funktionsnedättning är gemenskapen ofta viktig eftersom den ger trygghet, glädje och möjlighet att få vara den man är. Vi arbetar för att varje människa ska finna ett socialt sammanhang och är övertygade om att det bidrar till individens utveckling.

Ett skapande liv och arbetets betydelse

Det skapande elementet är nära förbundet med känslan av harmoni och välbefinnande. Därför vill vi göra det möjligt för varje individ att ge utlopp för sin inneboende kreativitet. Det kan handla om att sätta upp skådespel, att spela och lyssna på musik, att umgås med färger, textilier och andra material. Möjligheter till att vara skapande finns så väl i skolan som på våra arbetsplatser och i boendet.

I en vuxens människas liv är arbetet centralt. Att hitta en arbetsgemenskap, att få känna sig behövd, är särskilt viktigt för en person med funktionsnedättning. Genom detta blir funktionsnedättningen relativiserad och personen får möjlighet till ett rikt liv.

Lyhörighet och respekt för det individuella

Funktionsnedättning ska inte likställas med utvecklingshinder. Bortom funktionsnedättningen finns i varje människa en unik, utvecklingsbar kraft. Medarbetarens uppgift är att vara uppmärksam på varje individs inneboende förmåga och skapa möjligheter för var och en att uttrycka denna. Att visa respekt inför varje individuell utvecklingsväg och att vara lyhörd inför varje människas förutsättningar är grundläggande värden i vårt arbete.

Det livslånga lärandet

I mötet med personer med funktionsnedättning blir medarbetarens egna tillkortakommanden inte så sällan uppenbara. Därmed blir medarbetaren direkt konfronterad med behovet av egen utveckling. De uppkomna svårigheterna blir till ett fruktbart gränsområde där ett möte sker och där frötet till vidare utveckling finns för bägge parter. Denna process är en naturlig del av arbetet och därför betonar vi särskilt värdet av detta ömsesidiga livslånga lärande.

En medvetet utformad miljö

En estetiskt tilltalande miljö har en stor betydelse för det själsliga välbefinnandet. Därför lägger vi vikt vid arkitektur, materialval, inredning och färgsättning, liksom vid till exempel gestaltade trädgårdar och promenadområden.

För den psykiska och sociala miljön menar vi att det är hälsofrämjande med rytmiskt återkommande handlingar. Det kan vara gemensamma morgonsamlingar, regelbundna och medvetet gestaltade måltider, högtidsstunder för att fira helger och årsstidsfester. Denna rytm skapar ett lugn och en trygghet i tillvaron.

Att värna om det ekologiska sammanhanget är grundläggande för oss och ekologiskt/biodynamiskt odlade livsmedel är en självklarhet i våra verksamheter.

ARIADNE ●
ARIADNE, Vassnolösa, Kalmar kommun.

Kontakt

Arbylund 101
388 94 Vassnolösa
Tfn 0480-361 02
info@ariadnes.nu
www.ariadnes.nu

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet
- Gruppbostad enligt LSS

ENSJÖHOLMS BY ●

Ensjöholms By, Norrköping.

Kontakt

Ensjöholms By
603 66 Norrköping
Tfn 011-28 94 50
ensjoholm@telia.com
www.ensjoholm.se

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Gruppbostad enligt LSS
- Daglig verksamhet enligt LSS

FRIDEBO ●

Fridebo, Järna, Södertälje kommun.

Kontakt

Tiondeodsvägen 7
153 35 Järna
Tfn 08-551 713 33
kontoret@fridebo.com

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Bostad med särskild service enligt LSS

GULDFÄLLEN ●

Guldfällen, Järna, Södertälje kommun.

Kontakt

Skatträänd 8
153 35 Järna
Tfn 08-551 710 06
info@guldfallen.com
www.guldfallen.se

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Boende enligt LSS
- Daglig verksamhet
- Familjehemsvård

HAGANÄS ●

Haganäs, Järna, Södertälje kommun.

Kontakt

Box 45
153 21 Järna
Tfn 08-551 521 77
info@haganas.se
www.haganas.se

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet och gruppbostad enligt LSS
- Arbetsplatser i samarbete med arbetsförmedlingens rehabilitering
- Boende med personligt utformat stöd

HUMANPROGRESS ●

Humanprogress – Järna, Mölndö och Södertälje.

Kontakt

Åsgatan 2
153 30 Järna
Tfn 08-551 749 77
info@humanprogress.se
www.humanprogress.se

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Boendelösningar för ungdomar och vuxna med speciella behov enligt LSS.

JÄRNA KOMPETENS

Järna kompetens erbjuder en fyraårig utbildning i Läkepedagogik och Socialterapi (Läs-utbildningen). Utbildningen är uppdelad i åk 1-3 och påbyggsåret.

Kontakt

Salta 11
153 91 Järna
Tfn 070-291 88 69, 070-325 89 90
www.jarnnkompetens.se

Utbildningen syftar till att ge rätt kompetens i arbetet med funktionsnedsatta och lyfta fram den antroposofiska människokunskapen.

KLOCKARGÅRDEN ●

Klockargården, Järna, Södertälje kommun.

Kontakt

Södra Järnvägsgränd 26, 153 30 Järna
Tfn 08-551 700 04
info@klockargardenjarna.se
www.klockargarden.se

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Socialterapeutisk daglig verksamhet enligt LSS

LINNEA OMSORG ●

Linnea Omsorg, Järna samt Skellefteå.

Kontakt

Box 65
153 22 Järna
Tfn 08-551 514 60
info@linneaomsorg.se
www.linneaomsorg.se

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Assisters daglig verksamhet med individuellt anpassad omsorgenligt LASS och LSS.
- HVB-boende

LUGNET ●

Lugnet, Munsö, Ekerö kommun, Mälardärna.

Kontakt

Utholmsvägen 22-32
178 91 Munsö
Tfn 08-560 502 59
lugnet.munso@telia.com

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Gruppbostad/egen bostad enligt LSS

MALMGÅRDEN VITA BERGEN ●

Malmgården, Stockholms kommun.

Kontakt

Malmgårdsvägen 53
116 38 Stockholm
Tfn 08-641 58 94

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet

MARGARETAGÅRDEN ●

Margaretagården, Mörsil, Åre kommun.

Kontakt

Kyrkvägen 7
830 04 Mörsil
Tfn 0647-66 44 75
info@margaretagarden.se
www.margaretagarden.se

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Gruppbostad enligt LSS
- Daglig verksamhet enligt LSS

MARTINSKOLAN ●●

Martinskolan, Farsta, Stockholms kommun.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Grundskola F-9
- Korttidsverksamhet enligt LSS

Kontakt

Munstycksvägen 18
123 57 Farsta
Tfn 08-604 38 27
kansli@martinskolan.se
www.martinskolan.se

MIKAELGÅRDEN ●●

Mikaelgården, Järna, Södertälje kommun.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Elevhem med tillstånd enligt LSS och HVB
- Fristående grundskola
- Fristående grundskola
- Barn- och ungdomspsykiatri

Kontakt

153 91 Järna
Tfn 08-551 500 68
info@mikaelgarden.com
www.mikaelgarden.se

MORA PARK ●●

Mora Park, Järna, Södertälje kommun.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Förskola
- Grundskola (waldorfpedagogisk)
- Fritids
- Elevhem enligt LSS
- Korttidsboende

Kontakt

Box 43
153 21 Järna
Tfn 08-551 700 34
info@morapark.se
www.morapark.se

MÅLARGÅRDEN ●●

Målargården, Södertälje och på Mörkö.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Boende med service enligt LSS

Kontakt

Stiftelsen Ny c/o Laurens AB
Box 104
153 22 Järna
info@stiftelsenmalargarden.se

NORRBYVÄLLE GÅRD ●●

Norrbyvälle gård, Järna, Södertälje kommun.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Gruppbostad enligt LSS
- Boende med service enligt LSS

Kontakt

Skäve 9
153 31 Järna
Tfn 08-551 786 00
info@norrbyvalle.se
www.norrbyvalle.se

NOVALISGYMNASIET ●●

Novallisgymnasiet, Järna, Södertälje kommun.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Gymnasium; Estetisk inriktning; Introduktionsprogram
- Gymnasiesärskola; Waldorfpedagogisk inriktning; Individuellt program

Kontakt

Södra Järnvägsgatan 10
153 30 Järna
Tfn 08-551 746 60
kontoret@novallisgymnasiet.se
www.novallisgymnasiet.se

RASMUSBYN ●●

Torpa 222, Nora, Örebro kommun.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Gruppboende enligt LSS

Kontakt

Ringgatan 6
703 42 Örebro
Tfn 072-512 78 80 (Ihrene Söderlind,
verksamhetsledare)
www.rasmusbyn.se

SALTÅ BY ●●

Saltå By, Järna, Södertälje kommun.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Grundskola åk 7-10
- Gymnasiesärskola
- Elevboende LSS 988
- Korttidsverksamhet
- Daglig verksamhet
- Vuxenboende LSS 989

Kontakt

153 91 Järna
Tfn 08-551 501 49
info@saltaby.se
www.saltaby.se

SANNA GÅRD ●●

Stiftelsen Sanna, Fjuggesta, Örebro kommun.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Gruppboende enligt LSS

Kontakt

Letsigen 36
716 31 Fjuggesta
Tfn 0585-106 00
stiftsanna@telia.com
www.stiftelsenanna.se

SKOGSGÅRDEN HAJDES ●●

Hajdes, Fröjel, Gotland.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Daglig verksamhet
- Eget boende enligt LSS

Kontakt

Fröjel La: Hajdes 715
623 55 Kintehamn
Tfn 0498-69 11 10
hajdes@hajdes.se • www.hajdes.se

SOLBERGA BY ●●

Solberga, Järna, Södertälje kommun.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Elevhemsboende enl. LSS § 9.8
- Korttidsvistelse (avlastning) enl. LSS § 9.6
- Korttidsboende för barn över 12 år enl. LSS § 9.7
- Waldorfsärskola årskurs 1-9

Kontakt

Solberga 27
153 91 Järna
Tfn 08-551 501 26
info@solbergaby.se
www.solbergaby.se

SOLÄKRABYN ●●

Soläkraby, Järna och Mölbo samt Stallarholmen, Strängnäs.

Verksamhetens inriktning/tilstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Gruppbostad/egen bostad enligt LSS

Kontakt

153 91 Järna
Tfn 08-551 536 01
info@solakraby.nu
www.solakraby.nu

STAFFANSGÅRDEN ●

Staffansgården, Delsbo, Hudiksvalls kommun.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Gruppbostad/egen bostad enligt Sol. och LSS

Kontakt

Furugatan 1
820 60 Delsbo
Tfn 0653-168 50
info@staffansgarden.com
www.staffansgarden.com

STEGEHUS ●

Stegehus, Söderköping.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Grundskola (Waldorfpedagogisk)
- Elevhem HVB

Kontakt

Stegehus
610 30 Vikbolandet
Tfn 0125-510 36
info@stegehus.com
www.stegehus.com

STIFTELSEN KOALAN ●

Bresätter Irisbo, Söderköping.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Gruppbostad enligt Sol. och LSS

Kontakt

Bresätter Irisbo
614 93 Söderköping
Tfn 070-62 99 14

SYRSAGÅRDEN ●

Syrsagården, Edsbruk, Västerviks Kommun.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Gruppbostad enligt LSS

Kontakt

Söderskogen
590 98 Edsbruk
Tfn 0493-400 00
info@syrsagarden.se
www.syrsagarden.se

SÅNEBY VIK ●

Såneby Vikbolandet, Norrköpings kommun.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Gruppbostad enligt LSS

Kontakt

Såneby Skola
610 28 Vikbolandet
Tfn 070-838 52 96
info@saneby.se
www.saneby.se

TELLEBY VERKSTÄDER ●

Telleby Verkstäder, Järna, Södertälje kommun.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS

Kontakt

Prästgårdsvägen 70, 153 35 Järna
Tfn 08-551 743 20
telleby.info@trelia.com

TUNAPACK ●

Tunapack, Järna, Södertälje kommun.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Produktionsinriktad arbetsplats för personer med funktionsnedsättning

Kontakt

Tuna Industriväg 2
153 30 Järna
Tfn 08-551 731 05
info@tunapack.se
www.tunapack.se

TUNABERGS DEMENSBOENDE ●

Tunaberget, Järna, Södertälje kommun.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Gruppboende för personer med demenssjukdom

Kontakt

Tävestavägen 37, 153 30 Järna
Tfn 08-551 700 42
tunaberget@trelia.com
www.tunaberget.info

VINDROSEN ●

Vindrosen, Vollsjo, Sjöbo kommun.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Grundskola
- Gymnasieskola
- Elevhem enligt LSS
- Daglig verksamhet
- Korttidsvistelse och korttidsboende

Kontakt

Vallarumsvägen 143-12, 275 68 Vollsjo
Tfn 0416-322 12
info@stiftelsenvindrosen.se
www.stiftelsenvindrosen.se

ÅBYKULLE ●

Åbykulle, Hötö och Järna, Södertälje kommun.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Gruppbostad/egen bostad enligt LSS

Kontakt

Skälby 6, 153 92 Hötö
Tfn 08-551 711 80
info@abykulle.se
www.abykulle.se

ÅRSTA GÅRD ●

Årsta Gärd, Årsta, Stockholms kommun.

Verksamhetens inriktning/tillstånd

- Grundskola (läkepedagogisk)
- Fritidsverksamhet
- Gymnasieskola
- Elev- och korttidshem enligt LSS
- Daglig verksamhet enligt LSS
- Egen vuxenbostad enligt LASS

Kontakt

Svärdängsvägen 16
120 60 Årsta
Tfn 08-722 16 00
info@arstagard.se • www.arstagard.se

VÄRNA

Förbundet för antroposofisk läkepedagogik & socialterapi
boende, utbildning & arbete.

Värna är en sammanslutning av 35 läkepedagogiska och socialterapeutiska verksamheter som erbjuder boende, utbildning och arbete för barn, ungdomar och vuxna med särskilda behov.

Värnas syfte är att vidareutveckla arbetsmetoder i läkepedagogik och socialterapi samt att förmedla kunskaper om inriktningen. Läkepedagogik och socialterapi bygger på den antroposofiska människokunskapen som är spridd i ett trettiotal länder och har funnits i Sverige sedan 1935.

På vår hemsida www.varna.se hittar du mer information om Värnas verksamheter. Här kan du se lediga platser, lediga tjänster och vår verksamhetsförteckning.

Kontakta oss gärna för mer information

Värnas kansli anders@varna.nu • paula@varna.nu • 08-551 715 30

